

abstinet p[ro]p[ri]a. Quod si patrimonii adepti admi-
nistratio, curatioque deo p[ro]biti coeentur
tantum ob id, quod publice creditur inuolupte, ne
quod rabijs suis male utatur (l. h[ab]it[us] qui l. l. a. §. di-
uis[us] p[ri]us ff. de tutorib[us], et curat. deb[itorum].), quanto
magis publice intoret, ne administrat[us] p[ro]bitas,
labefactus, conturbat rationem ipsam, utique hu-
manam, neve abbeat iram in miram eam per-
urbatorem, inopitumque consideri, in qua nullus
scelus non debeat timere a nihil intelligentib[us].

At si aliqua occurrat abusus, quae sancti-
tas ut illa omni carat reprehensione, si quis,
quia, propter ignorantiam, vitiorum proferentem
committitur potantiam, aut necium virum
dabilis factus est abusus, profecto quib[us]d[am]
tunc facit, erit quemadmodum crimine mecum,
ita et iniquum. Nam et nihil esse et deli-
quit, dum deliquit mentis amota per abso-
lutem et abrutam, quae non a culpa, verum conti-
git ab imprudens, est dimittat commiseranda.

§ 33.

De Suroy et Mutij.

Suroy est, qui omnino non exaudit, per
qui t[ame]n exaudit. Nam et mutij et intaliqui,

qui obliqui nihil possit, non qui modo loquuntur.
§ Item Suroy §. 3. Incuratorem simul quib[us] non
est permittitur facere testamentum. Quis est tantum
modo Suroy, vel tantummodo mutij, manifeste p[ro]-
bat, posse delinquere, proterquam ubi ad delinquen-
dum necessarius est curat[us] illi, quo illi curat[us]
(l. si quis §. 3. §. Suroy §. 8. ad l. l. ff. de Suroy Cur-
tulo Silianae).

At, quid in Suroy, eiusdemque simul mutij?
Nepert utrum iam illi ab omni extiterint tales,
an deinceps incidissent duplicem in eam calamita-
tatem. Hoc si litteris didicerint, Incuratorem
Impertor vult, posse facere testamentum, si non debi-
terio non posse: quia, cum volentium, aut
scriptis testamenta legitima sunt Incuratorem
num. 12. de testament. §. Sed h[ab]it[us] §. 4. nisi ne-
utram inire valent testamenti rationem (l. di-
citur §. 1. ff. ubi autem Curat[us]. qui testamentum
facere potest. At multo diuina sunt delictum,
ac testamentum: Siquae etiam literarum ipse
si Suroy, mutique, isti erunt, si nihil aliud
obicit, abici ad curat[us] : plurima enim acci-
dunt curat[us], eoque accipitima, quae neque
verem possunt, neque scripturam.

Non eadem est et, si quis laborat utroque

verbis uque a natali die. Exortationem dixi fuisse
 quæ surdus fuit ab ore, quantumvis illi gra ha-
 beret instrumenta loquelæ, debet tamen et mu-
 sua ope, quæ facultas, pariterque loquendi per
 aures tantum, quæ in surdus ineptæ sunt, uide-
 retur posse incitari. Ita dicitur commiserat
 tur infelicitatem hominum totum, simul ab-
 nebant illis ab embrietas tanquam a ra de-
 sparsa. Temporibus autem nostris apparuit quod
 per aures non poterat, obtineri ab ope per
 oculos. Reque uera ministeria uia oculorum
 aut uerborum temporum non solum abest hoc
 homines loqui (tametsi propter dicit in exercitiis,
 indurataque uocis organa loquuntur tardius)
 uerum uiam perducit ad uerum uel recedenda
 non perspicuum, plerumque, paucaque licet cor-
 pore, omnique uerum integritate communem in-
 telligentiam; id, quod ego, alioque plurimi hinc
 scholæ uidentur, et quibus potest uideri.

In hoc ipso uero uerum uerum. siquid
 isti aduenerunt illis, et publicæ ueridian-
 dum, exploratis iudex, an fuerint uisum ad
 illam modum, et quantum profecerint: nam
 si quemadmodum uerum, apprimè intelligunt fa-
 ctos, solentque cognoverit, nulla est ratio, cur

73
 auerant consistunt iura pnam flagitiorum
 eorum, quæ conuoluntur per uerum alios, quam
 qui illis dant. Si uero per intelligant, publi-
 cage animaduersione omniro digna ueridianos
 uerum dixerim inmanitate eorum, a quibus
 reguntur, nunquam fuerint traditi in ueridian-
 eam disciplinam; si propterea, aut ueridiani. Si
 tar ueridianos etiam, non solum loquela, quam
 poterant adhiberi, conuertant, uerum, quod multo ma-
 ius est, conuertit istos hancq; attamen ca-
 reant conuoluntur homines, eorumque eo, quod
 illis mandat uerum intelligunt incrementis.
 Sed non ueridiani uerum ueridiani, quibus ueridiani
 pnam uerum conuoluntur uerum inuolunt, si
 quid conuoluntur conuoluntur loquela, non tan-
 tum digni conuoluntur multo pnam uer-
 dianos, Antony Mathew de criminibus
prologomenorum cap. 11. §. 11. in fine, ad uer-
 dianos ut ueridianos potest delinquentes uer-
 dianos conuoluntur illa pnam ueridianos, et ius
 principia, quæ uerum uerum dicit omni omni-
 no homines: nunquam autem uerum potest
 ueridianos loquela ueridianos, quorum ueridianos
 ueridianos uerum, sed non ueridianos ueridianos
 minime ueridianos.

De Ignorantibus et Errantibus.

Ignorantia est non cognoscere id, quod est: error est eadem esse contra, quam est. Jan-
 uum existit veritati adversus est error, quam
 ignorantia, quantum sunt nobis infansibus illi,
 quos habebit inimicos, quam qui nos haud non
 sunt. Ad rem nostram quod intonat, illud est,
 errorem, ignorantibusque solera ducuntur dytalem,
 facti, atque iuris. Ignorantia facti est, cum
 facta illa ignorantur, ex quibus ius oritur: rum-
 num est ignorantia iuris, cum facta sunt quidem
 nota, ab ignotum ius, sive leges in illis laty
 Vinnius part. iur. in adrem ad iurisp. cap.

§. Cum duo ignorantiam iuris, intelligo civile,
 et quodcumque ius profectum a prudentia hu-
 mana, non intelligo ius naturale, quod cuncto
 generi humano a natura ipsa manifestatum
 nemo est, qui ignoret, Vinnius loco cit. l. 1.
 tit. (§ 19). Itaque fac ob caritatem an-
 nonq promulgatum supra legem, quod iubeat
 abjecta pena subditos homines conforme iusto
 probo in publicum quidquid frumenti quicque
 habet supra nam, neque familiae necessaria-
 tem: vinnius si ignorat legem latam, error

7B
 in ignorantia iuris: quod si lege comperit, ad
 deceptis relationibus colorum suorum falsos
 puros nil esse tritici, necessitate domesticis
 expleta, superfluum, videlicet in facti igno-
 rantia, erroraque venari.

Et quacumque ignorantia, aut errore
 accidit actus criminosa, non erit delictum,
 quia non existit ex dolo; opa peccavit quasi
 delictum, si opus error, ignorantibusque non ca-
 ruit culpa (§ 13).

Itac ignorantia suspenditur, nec videtur igne
 rantia ejusmodi exorsus culpaq epa. In namque
 in civitate notum, quibus promulgatum, habet
 que nos carmines, quos complecti bene potest
 intellectus humanus: itaque iura semper erit
 reprehensio, si homines positi illud non cognovit
 per se, sique imperiti indigere non fuerint
 veritati a prudentibus l. In omni l. 1. f. 10.
 gula est §. in principio ff. de iuris, ac facti
 ignorantia. Vinnius part. iur. in adrem ad
 iurisp. cap. 5. Iuris tamen incisi quibusdam
 partibus, veluti minoribus quate ab ipso gra-
 ditur imprudentem, scuti fuit jam obervatum
 (§. 19), iam et mulieribus propter fragilita-
 tem sicut l. si adulterium 38. §. quare l. 1.

ff. ad legem Juliam de adulteriis. Penitus Ceteris

Non penam modum ignorantia iuris, ideo
 et favor ignorantiae censeatur generaliter admittitur
 usque. Sunt quippe facta impia: et facti (si
 ubi probe observat Jurisconsultus) interpretatio
 plerumque obrem prudentissimi fallit = l. 1. §. ff.
 de iuris et facti ignorantia: quocirca opaco pro-
 tem erit videri in rebus singulis quae propona-
 tur, et cuius facti ignorantia. Sunt enim facta
 quaedam, quae nasci non aut in rebus: contingunt,
 quorum ignorantiam nulla potest excusare:
 id quod contingit postquam in factis propriis
 l. Nec infra 6. §. l. error 8. §. l. 9. §. Sed facti
 10. ff. de iuris et facti ignorantia: sic in gene-
 re delictorum si quis criminosa accedens
 agit impudens, non videtur quasi delicti,
 si actus eiusdem malam, postularumve na-
 turam poterat cognoscere, ubi unus suspas se
 perpendendi nomine, ac solertia, quae propria est
 diligentium hominum (§. 13.).

§ 37.

De Adversis et Beraginis.

Beraginis, atque adversis, qui profecti
 a repentinis non veniunt in aliam, non

77
 aut delictum, quod, quamvis in hoc morandus, re-
 cise voluit, et velle debeant ubi eorum legibus,
 Superduperis iuris naturae, et generum l. 2. §. 30.
 cap. 10. Nihilominus debet proximo pro adven-
 tum nullum credibile est, nondum est immortale
 penultima scita, legesque aliam civitatis: nec
 in ea temporis brevitate videtur ignorantia
 accusabilis, maxime legum eorum, quae neque
 sunt a celeberrimis oppidi, nec adeo obis co-
 gition. Debet igitur per tempus aliquid igno-
 rantiam iuris aliam hanc posse videri ubi
 aliterque: idque tempus in quoque re acci-
 dentibus iudex, nisi jam sit generaliter defi-
 nitum lege: id quod foret multo commodius.

§ 38.

De ignorantia legum Novarum

In cognitione novarum legum similis
 est conditio incertam, et actorem: ergo si
 miles iustum erit existere eorum pro incolis
 iura conceptum, congruum tempus aliquid pro-
 mendi legum eorum, solentque ignorantia:
 illud autem spatium cunctis congruum, quo
 poterint nova cito facile immutata cunctis,
 qui debent observare, profecto nisi de ipsa

obligationem obtemperandi differat in remotam
hanc, statim atque lex adire ait, obligabitur coactus
omnes: verum indubitanum, de quibus dicimus, viz
in eo certum, quod ab eadem intarsa, ac condone-
tur ignorantia, et ita debet notoria legis acri-
in illo, quemcumque placuerit licens legis quidem
videtur, tum: Et contraria potestatem induit
anum tempore preparaverunt, si quis lege violata
asportus ignorare legem, nec ei credatur, nisi legiti-
me probet id ipsum; et si probaverit, ignorantia
hæc nullam excusationis opera ad culpam, nisi
pretextu ac iusta aliqua apparuit causa igno-
rationis, Uincius iur. libro 1.º tit. 1.º §. quod
autem 3.º num. 1.º (§. 36.º).

§ 39.

De Coactis, et Invidis.

Non satis ad crimen ac cogitatio criminis, nec
accusatio et litares (§. 5.º, 11.º, 112.º). Quoviam
si aliqua vi de facere precipitatus appropriari
casu tuo hominem, qui tunc subest id est, etiam
dum cadat priveris effectum minus, hanc
tamen est homicidii reus, qui nimirum facit
coactus, cui non faciendi dicitur libertas de-
fuit (§. 4.º) Li. qua. actioe 7.º §. proinde 3.º.

Li. si ex plebis 11.º §. in dno 13.º est illud qui-
dem §. ad Legem Aquilianam.

Contra ea si deliquit per metum, non fa-
cti: quidem sponte, quodquid fecisse, facti in vi-
tus: conquisita ita nobis fuit libertas sua,
quia consensit in ditione tali, ut vel dera-
opam crimini, vel aliud malum debere pati, non
poterat amplius a crimine abicere sine potu-
to: ut tamen libertas non fuit adempta, quia
licet per crimine obligata aliud illud esse vi-
cipam oblatum malum, cuius instans contem-
platus te ad facinus impulsit impudenter, Struy
de iura belli, et quæ lib. 1.º cap. 11.º §. 7.º num.
1.º, Li. si mulier 11.º §. si metus 1.º §. quod
metus causa. Li. si metus 55.º §. de acquirenda
hereditate, Li. si pars 112.º §. de viæ nuptiarum.
Institutionum de except. §. 1.º, Uincius ad idem
num. 1.º

Equidem cum metum dico, Stollis, iusti
solet in iura semper, eum, qui dignus est.
Ita est, qui cadit in vim constantem; cujus-
modi est metus mortis, amputationis alijus
membri, servitutis, excommunicationis, quorum co-
gitatio imminens concubitus etiam Uincius,
statimque animos Li. Continet 3.º, et. 4.º seq.